

Pertsonen zainketa, bizitzaren jasangarritasunaren oinarrietako bat¹

BANAKAKO ETA TALDEKAKO ALDAKETARAKO ALTERNATIBAK

Atal honetan maila indibidualean eta kolektiboan ekonomiaren birkokapenerako beharrezkoak diren pauso txiki horiek ematen lagunduko dituzten alternatiben segida bat zerrendatu dugu.

a. *3B-ak: beheratzea, berrerabiltzea eta birziklatzea*

3Bren inguruan hitz egiten dugunean, gure kontsumo ohiturak moldatzeaz ari gara, kritiko, arduratsu eta jasangarri bilakatuz. Horretarako, hondakinen murrizketa izan behar dugu jomuga, ingurumenaren jasangarritasuna lortzeko intentzioarekin. Gure ohitura aldaketa hauek gure bizitzako eremu eta espazio guztietan aldarrikatu eta praktikatu behar ditugu (etxean, lantokian, heziguneetan, instituzioetan, eta abar).

Lehendabiziko B-a, beheratzea, heldu beharreko lehendabizikoa da, eta eraginkorrena. Gure kontsumoa murrizten badugu (energia, ondare naturalak, produktuak, zerbitzuak) egun sufritzen dugun ingurumen arazoa murrizten ari gara ere bai. Praktikan, modu honetan aplikatu daitezke: gutxiago erostea eta jatorria konprobatzea bezalako irizpideekin egitea, produkzio lokalari lehentasuna emanez, bilgarri edo enbalaje gutxiko produktuak aukeratuz, plastikozko poltsak material berrerabilgarriarekin ordezkatzuz...

Berrerabiltzean, lortzen duguna ondasun baten bizitza luzatzea da, eta hortaz, beste berri batengatik ordezkatzeko beharra atzeratzea. Berrerabilpena baliabide naturaletan aplikatu beharko genuke ere, esaterako, urarekin.

Azkenengo B-a, Birziklapenarena, hondakinak tratatzean oinarritzen da, produktu berriak lortzeko helburuarekin, potentzialki erabilgarriak diren materialak zaindu eta horrela ingurumeneko kalteak saihesteko, bere desagerpenarekin (gasak eta bestelako substantzia toxikoak). Maila indibidualean, gure esku dago sortzen ditugun hondakinak aukeratu eta bereiztea.

b. *Eraldaketa sozialerako finantza etikoak*

Finantzak irizpide sozial eta etikoak dituen banku publiko baten inguruan gorpuztea dugu erronka, herritarrak eta instituzioak hornituko dituen biztanleen eta erakunde sozialen eskutan, autogestioaren eta finantzaketa tresna alternatiboan¹ garapenaren aldeko apustua egiten den bitartean.

Estatu espainiarraren kasuan, duela hamarkada batzuetatik badira gertuko aurrezte bilketa landu duten ekimenak, normalean tokikoak, inizatiba sozial eraldatzaileen, mailegu txikien bidez, edo oinarritzko beharrak dituzten bazterketa sozialaren arriskua duten pertsonak artatuz. Gaur egun, REASen euskarriean, bada finantzaketa alternatiboaren sare bat², mota honetako hamar bat erakunde biltzen dituen.

¹ Ardatz hau Feminismos Desazkundeak landua izan da, ESK Sindikatuaren eta Bizkaiko Etxeko Langileen Elkartearen parte hartzearekin.

² [Http://www.economiasolidaria.org/finanzasalternativas](http://www.economiasolidaria.org/finanzasalternativas).

Banku sektorearen aktibitatearen barruan, oraindik ere, pena merezi du Coop57³ esperientzia aipatzeak, “zerbitzuen kooperatiba bat bere baliabide propioak enplegua sustatzen duten eta kooperatibismoa, elkartegintza eta jendartea orokorrean bultzatzen duten ekonomia sozialeko proiektuak mailegatzera bideratzen duena, jasangarritasuna oinarri etiko eta solidarioen gainean indartzeko”.

Oikocredit⁴, bestalde, finantza etikoen nazioarteko kooperatiba bat da, Euskadin eta Espainiar estatuan lan egiten duena, Iparraldeko herrialdeekin konprometitutako pertsona eta erakundeen aurrezkiak lurralde txiroetan eduki sozialeko enpresa proiektuak finantzatzera bideratzen dituena .

Eta, azkenik, Fiare Banku Etikoa dugu⁵, finantzaketa etikoetan anbizio gehien duen inizatiba. Fiareren proposamenak bankuko erreminta gisa lan egitea bilatzen du, herritarren aurrezkiak -kredituen bidez- balore sozial eraldatzaile altuko proiektuak babestera orientatuz. Eta eredu eraikitzaile eta garapen kooperatibo baten bidez egiten du, parte hartze, autogestio, tokikotasuna... baloreak sustatuz.

Nahiz eta zehazki finantzen alorrean ez kokatu, eremu honetan aseguruaren sektorea ere sartzen dugu, duen espekulatzaile jarrera antzekoagatik. Zentzu horretan, eta espazio kooperatibo eta komunak sustatzetik harago, azken urteetatik hona eremu honetan alternatibak sortzeko aukera ere bultzatzen ari da. Hala, Finantza Etikoen Behatokitik EthSi zigilua jarri da martxan (Ethical and Solidarity-based Insurance)⁶, enpresen edo baimendutako aseguru produktuen balore eta jarrera etikoa bermatzen duen bereizgarria: sozialki inbertsio arduratsua, mutualismoa, gardentasuna, ekonomia sozial eta solidarioarekin lotura, ingurumenaren jasangarritasuna, eta abar. Zehazki plataforma bat sortu da, Ekonomia Solidarioaren mugimenduaren baitan jaioa, CAES izenekoa (“Cooperación para el Aseguramiento Ético y Solidario”)⁷, aseguru etiko hauek sustatu eta merkaturatzen dituena, bere produktuak Ekonomia Solidarioaren eremura eta elkartegintza sektorera, orokorrean, egokitzeaz gainera.

Sail honetan *crowdfunding* edo finantzazio kolektiboa ere sartzen dugu. Horren adibide da Goteo plataforma⁸, finantzaketa kolektiborako sare sozial bat (diru ekarpenak) eta kolaborazio bereiztua (zerbitzuak, azpiegiturak, mikrozereginak eta beste baliabide batzuk), zeinetatik ADN irekidun inizatiben garapen autonomia bultzatu behar den, aukera berriak sortuko dituena etengabe jendartea hobetzeko eta onuren eta baliabide komunen aberastasunerako.

C. *Merkatu soziala: komertzializazio alternatiboa eta kontsumo kritikoa*

Merkatu soziala⁹ “onura zein zerbitzuen produkzio, finantzaketa, banaketa eta kontsumo sare bat da, irizpide etiko, demokratiko, ekologiko eta solidarioekin funtzionatzen duena, enpresek eta ekonomia sozial eta solidarioen erakundeek sortua kontsumitzaile indibidual eta kolektiboekin batera. Xedea sare honek

³ <https://coop57.coop>

⁴ <https://www.oikocredit.es>

⁵ <https://www.fiarebancaetica.coop>

⁶ <https://ethsi.net>

⁷ <http://www.caes.coop>

⁸ <http://goteo.org>

⁹ http://www.economiasolidaria.org/mercado_social

partaide hauen beharren zati handi bat hornitzea lortzea da, era honetan ekonomia kapitalistatik deskonektatu ahal izateko, ahal den heinean”.

Merkatu sozialaren eraikuntzaren izaera tokikoa da, eta lurraldeei dagokienean, haien zabalpen, komertzializazio... propioekin antolatu eta garatzen da, estatu mailan kontsumo kritiko eta arduratsuaren inguruko sentsibilizazio web atari batekin kontatzen bada, gainera, merkatu hauen maparako sarbidea ahalbidetzen da.

Produktore txikiek ekoizten dutenaren produkzioa eta banaketa berriro kontrolatzea lortuko duten merkatu bat, haien produktuen prezioa finkatu ahalko dutena, edo kontsumitzaileak diren pertsonekin batera adostuko dutena.

Herritarrek konpromiso sozialarekin kontsumitzeko aukera bat izango duten espazio bat, eta pertsona kontsumitzaileen ahaleginak pilatu egingo dituen eraldatzeko duen potentziala biderkatzeko.

d. *Ekonomiaren txanpongabetzea*

Beste alternatiba bat erakunde eta pertsonen arteko harremanen ezarpena da ez derrigorrez *ikastaro legalaren* txanpon erabilerak baldintzatua. Hala, txanpon sozial edo alternatiboetan oinarritutako merkaturatze zirkuituak abiatzeko ekimenak nabarmentzen ditugu.

Txanpon soziala harreman ekonomiko parekideagoak lortzeko erreminta bat da. Erakunde eta pertsona parte hartzaileen arteko jarduera ekonomiko errealaren arabera sortu eta eraisten da. Tokiko moneta da, interesik sortzen ez duena eta pilatzeak zentzurik ez duena. Horrek espekulatzeko aukera baztertzen du, eta beronen errotazio handia ahalbidetu, barneko elkartrukeei mesede egiten dion aspektua. Hortaz, modu demokratiko, deszentralizatu eta komunitario batean sortzen den txanpona da, tokiko ekonomia sendotu eta indartzea onartzen duena gertutasunean eta elkarrekiko ezagutzan oinarrituta.

Euskal Herrian ondorengoak aurki ditzakegu, besteak beste:

- Bizkaian EKHI¹⁰
- Iparraldean Eusko¹¹
- Nafarroan Txanpon¹²

Baina, txanpon osagarri hauetatik harago, badira txanponak baldintzatzen ez dituen elkartrukeak sustatzeko proposamen anitzak: denbora bankuak dira¹³ eta truke ekimenak, edo kontsumo kolaboratzailearen proposamen anitzak¹⁴, onuren eta zerbitzuen sarbidea lehenesten dutenak edukitzearen gaineratik, *ekonomia partekatua* izeneko formulen bidez. Motzean, konpartitzea eta laguntzea, jabetza pribatua edo balore kapitalisten merkatu librea sustatu ordez.

¹⁰ <http://www.ekhitxanpona.org>

¹¹ <http://www.euskalmoneta.org>

¹² http://www.economiasolidaria.org/noticias/nace_el_txanpon_la_nueva_moneda_social_en_navarra

¹³ <http://www.bdtonline.org>

¹⁴ [Http://www.consumocolaborativo.com](http://www.consumocolaborativo.com)

e. Komertzializazio zirkuitu motzak

Komertzializazio zirkuitu motza jatorri duten produktuak kontsumitzeko modu ohikoenetako bat kontsumo taldeak deiturikoak dira. Kontsumo talde bat egun indarrean dagoen kontsumoaren aurrean, kontsumo arduratsu eta alternatibo bat egiteko harremanetan jartzen den pertsona multzoa bezala defini dezakegu, pertsona ekoizle eta kontsumitzaileen artean bitartekaritza eza sustatzen duena eta lurraldeko landa garapena bultzatzen duena, elikadura burujabetzaren aldeko apustua eginez.

Hemendik ondoriozta liteke kontsumo taldeek duten osaera politiko sendoa. Aurrez esandakoaz gain, gune asanbleario eta autogestionatuak sortzen dira, non pertsonak kontsumo ekintzak bere baitan duen arduraren kontzientzia hartzen duten, eraldaketa sozial eta politikorako erreminta bat dena.

f. Bidezko merkataritza eta elikadura burujabetza

Modu jasangarri batean eskuratutako tokiko eta garaiko produktuen kontsumoa lehenestea beharrezkoa bada, produkzio eta komertzializazio harreman justu eta zuzenetan, kafea edo kakaoa bezalako materia batzuk, besteak beste, gure egunerokoan oso errotuak daudenak, ezin dira hemen ekoiztu, bere produkzioak eskatzen dituen baldintza klimatikoengatik, produkzio eta merkaturatze zirkuitu motzetan ezin dira sartu. Kasu hauetan, alternatiba produkzio, esportazio eta banaketa sistema bat da, bidezko merkataritzako printzipioduna.

Bidezko merkataritzaren lehenengo definizio adostua 1999ko apirilean egin zen, honela sailkatuz “elkarrizketan, gardentasunean eta errespetuan oinarritutako sistema komertziala, nazioarteko merkataritzan zuzentasun handiagoa bilatzen duena. Grapen jasangarrian laguntzen du baldintza komertzial hobeak eskaintzen dituelako eta kaltetutako ekoizle eta langileen eskubideak bermatzen dituelako, bereziki Hegoaldean “.

Euskal Herrian, egun, bidezko merkataritzako hamar denda baino gehiago existitzen dira¹⁵.

g. Burujabetza energetikoa

Eremu honetan, aterki kooperatibo baten pean energia berriztagarrien proiektu kolektiboak finkatzen hasi dira, zeintzuetan norbanako edo kontsumitzailea den entitateari energia elektriko berdearen kontsumo egiteko aukera eskaintzeaz gain, eta multinazional bati merkaturatzearen zati bat ordaintzen uzteaz gain, kontsumo kooperatibak izaterakoan, ziurtatua dago proiektuan aktiboki parte hartu eta kolektiboki eraikitzeke aukera.

Euskal Herrian hiru dira, gaur egun, mota honetako proiektuak:

- Goiener Kooperatiba¹⁶
- EnergiaGara (SomEnergia)¹⁷
- I-Ener (Iparralde)¹⁸

¹⁵ <http://comerciojusto.org/tiendas>

¹⁶ <http://www.goiener.com>

¹⁷ <https://www.somenergia.coop>

¹⁸ <http://i-ener.eus/>

Alternatiba guzti hauek produkzio, komertzializazio eta lurraldeko produktu eta zerbitzuen kontsumo kate ekonomikoetan parte hartu nahi duten edozein pertsona eta/edo kolektiboren eskura daude, horrela pertsonen eta ingurumenaren zerbitzura bideratutako beste ekonomia bat sortzen laguntzeko. Finean, bizitzaren jasagarritasunaren zerbitzura jarriko den ekonomia bat, birkokatua eta ahal den heinean sistema kapitalistatik berezia.

Praktika alternatibo hauek eraikitzeak, zabaltzeak eta biderkatzeak trantsizio bide batean jartzen gaitu, sistema -post-kapitalista- solidarioago, bidezkoago eta jasagarriago baterantz.